

<https://doi.org/10.15407/etet2025.04.005>

УДК 330.138:303.725.3

JEL: A10, B20, D11, D24, D89, O15

Віктор Тарасевич

ДІЯЛЬНІСНА ЗНАННЄВО-ІНФОРМАЦІЙНА ТЕОРІЯ ЦІННОСТІ: ЕМПІРИКО-АБСТРАКТНА ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ (ІДЕАЛЬНА СКЛАДОВА)

Стаття продовжує виклад результатів дослідження діяльнійсної знаннєво-інформаційної теорії цінності та присвячена характеристиці ідеальної складової емпірико-абстрактної теоретичної моделі (схеми). Ця схема покликана адекватно відобразити економічну цінність знаннєво-інформаційного продукту в його різних формах, зокрема ідеального знаннєвого продукту та первинно-похідного знаннєво-інформаційного продукту, що відповідає будові модифікованого знаннєво-інформаційного ланцюга, який, на відміну від суто інформаційного ланцюга, виключає безноуменальні інформаційні феномени на симулякри. Охарактеризовано підвиди і елементи власне пізнавальної діяльності – виробничий, розподільний, обмінний, споживчий, конкретно-опредметнюючий, конкретно-олюднюючий, психофізіологічний, – а також відповідні етапи створення знаннєвого продукту і повні ланцюжки його кориснійсної та затратнійсної цінності. Запропоновано концепт "власне-супутня представницька пізнавально-інформаційна діяльність", що надає конкретну форму ідеальному продукту, розглянуто її підвиди і елементи, а також етапи створення первинно-похідного знаннєво-інформаційного продукту і повні ланцюжки його кориснійсної та затратнійсної цінності. Акцентована провідна роль творця продукту та домінування людинорозмірності над машинорозмірністю. Використовуючи привласнений ним потенціал суспільно-індивідуальних сутнійсних сил, він виступає головним актором більше десятка підвидів власне пізнавально-інформаційної діяльності та власне супутньої представницької пізнавально-інформаційної діяльності зі складними мережевими взаємозв'язками, і створює не тільки продукт, а й себе самого. Визначено основні, актуалізовані, допоміжні та потенційні вузли ланцюжків кориснійсної та затратнійсної цінності знаннєвого продукту та первинно-похідного знаннєво-інформаційного продукту. Окреслено перспективи дослідження матеріальної складової емпірико-абстрактної теоретичної схеми діяльнійсної знаннєво-інформаційної теорії цінності.

Тарасевич Віктор Миколайович (viktarasevich@gmail.com), д-р екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України; Український державний університет науки і технологій (Дніпро). ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6997-0166>.

Цитування:

Тарасевич, В.М. (2025). Діяльнійсна знаннєво-інформаційна теорія цінності: емпірико-абстрактна теоретична модель (ідеальна складова). *Економічна теорія*, (4), 5–26.

<https://doi.org/10.15407/etet2025.04.005>

Tarasevych, V. (2025). Activity-based knowledge-information theory of value: empirical-abstract theoretical model (ideal composition). *Ekonom. teor. – Economic theory*, (4), 5–26.

<https://doi.org/10.15407/etet2025.04.005>

© Видавець Державна установа "Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України", 2025.

Стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0

(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>)

Ключові слова: діяльнісна знаннево-інформаційна теорія цінності, емпірико-абстрактна теоретична модель, ідеальна складова, інтервал істинності, пізнавальна діяльність та її види і елементи, ланцюжок цінності та його вузли і субвузли, знаннево-інформаційний продукт, етапи створення знаннево-інформаційного продукту.

ACTIVITY-BASED KNOWLEDGE-INFORMATION THEORY OF VALUE: EMPIRICAL-ABSTRACT THEORETICAL MODEL (IDEAL COMPOSITION)

Viktor Tarasevych (viktarsevich@gmail.com) Doctor of Economics, Professor, corresponding member of NAS of Ukraine, Chair of Department of International Economics and Social-Humanitarian Disciplines Ukraine State University of Science and Technology (Dnipro). ORCID iD-0000-0002-6997-0166

The article continues the presentation of the results of study on the activity-based knowledge-information theory of value and is devoted to the characteristics of the ideal component of the empirical-abstract theoretical model (scheme). This scheme is designed to adequately reflect the economic value of a knowledge-information product in its various forms, in particular the ideal knowledge product and the primary-derivative knowledge-information product, which corresponds to the structure of the modified knowledge-information chain, which, unlike the purely informational chain, excludes noumenal information phenomena into simulacra. The subspecies and elements of cognitive activity itself are characterized – production, distribution, exchange, consumption, concrete objectification, concrete humanization, psychophysiological, – as well as the corresponding stages of creating a knowledge product and the complete chains of its utility and cost value. The concept of “self-accompanying representative cognitive-informational activity” is proposed, which gives a specific form to the ideal product; its subspecies and elements are considered, as well as the stages of creating a primary-derived knowledge-informational product and the complete chains of its utility and cost value. The leading role of the product creator and the dominance of human dimension over machine dimension are emphasized. Using the potential of socio-individual essential forces appropriated by him, he acts as the main actor of more than a dozen subspecies of actual cognitive-informational activity and actual accompanying representative cognitive and informational activity with complex network relationships, and creates not only a product, but also himself. The main, actualized, auxiliary and potential nodes of the chains of useful and cost value of the knowledge product and the primary-derived knowledge-information product have been identified. The prospects for researching the material component of the empirical-abstract theoretical scheme of the activity-knowledge-information theory of value are outlined.

Keywords: activity-based knowledge-information theory of value, empirical-abstract theoretical model, ideal component, truth interval, cognitive activity and its types and elements, value chain and its nodes and sub-nodes, knowledge-information product, stages of creating a knowledge-information product.

Ця стаття продовжує цикл публікацій з теоретичної проблематики інформаційно-цифрових ноуменів і феноменів у економіці в умовах новітньої кореволуції, започаткованих у журналі "Економіка України". Також вона є третьою в серії доробків, присвячених викладу результатів досліджень *діяльнісної знаннево-інформаційної теорії цінності* (ДЗІТЦ), яка є адекватною зазначеній кореволуції та смартизації економіки¹. У першій статті (Тарасевич, 2022) на основі ретроспективи концепцій і теорій цінності та вартості, критичного аналізу відповідної наукової літератури (Артемова, 2006; Гриценко, 2005; Гриценко, 2015; Piketty, 2014; Sraffa, 1960) сформульовано базові гіпотезу та постулати загальної теорії цінності (ЗТЦ), показано певну обмеженість її головних складових – спеціальних теорій: трудової вартості (ТТВ), факторів виробництва (ТФВ), граничної

¹ Більшість використаних у статті аббревіатур було вжито в попередніх публікаціях (Тарасевич, 2022, (12); Тарасевич, 2024; Тарасевич, 2023).

корисності (ТГК), граничної продуктивності факторів виробництва (ГТПФВ), витрат (ТВ), соціально-часової вартості (СЧТВ), – щодо відображення та пояснення цінності інтелектуального або знаннєво-інформаційного продукту (ЗІП), зроблено висновок про необхідність розроблення з цією метою особливої спеціальної теорії цінності.

У другій статті (Тарасевич, 2024) на основі сучасних розробок філософії та методології науки: (1) подано принципову будову і структуру діяльнісної знаннєво-інформаційної теорії цінності (ДЗІТЦ) як теорії в широкому сенсі, що об'єднує взаємопов'язані складові – теоретичні моделі (схеми): концептуальну, чуттєво-емоційну, емпірико-абстрактну (на траєкторії сходження від чуттєво-емоційного до абстрактного), фундаментальну, часткові, а також інтегральну частково-прикладну (на траєкторії сходження від абстрактного до загально конкретного); (2) запропоновано концептуальну теоретичну модель або схему (КТСх) і чуттєво-емоційну теоретичну схему (ЧЕТСх) діяльнісної знаннєво-інформаційної теорії цінності. ЧЕТСх описує і пояснює економічну цінність такого виду ЗІП, який є образом поверхневого шару реального об'єкта, що відображається та/або конструюється суб'єктом пізнавальної діяльності.

Метою представленої на суд читача третьої статті зазначеної серії є розроблення ідеальної складової емпірико-абстрактної теоретичної моделі (схеми) зазначеної теорії.

Передумови і припущення

Емпірико-абстрактна теоретична схема (ЕАТСх) покликана адекватно відобразити неочевидний *підповерхневий шар* наявного (НРО), а отже, й діяльнісної знаннєво-інформаційної цінності (ДЗІЦ), і тому її побудова має спиратися на цілком визначені передумови. *По-перше*, оскільки будь-який інформаційний продукт (ІП) у його різних видах є поверхневим, феноменальним щодо знаннєво-інформаційного продукту (ЗІП), і далеко не всякий перетворений і похідний (вторинний, третинний і т. д.) ІП може вважатися *знаннєємним*, оскільки доцільним є акцент на *модифікованому* знаннєво-інформаційному *ланцюгу* (ЗІЛ)², який, крім реального об'єкта, включає відповідні види знаннєво-інформаційного продукту: наявний реальний об'єкт (НРО) – знаннєвий продукт (ЗП) – первинний знаннєво-інформаційний продукт (ЗІП₁) – похідний знаннєво-інформаційний продукт (ЗІП_{пх}) – похідний матеріалізований знаннєво-інформаційний продукт (ЗІПМ_{пх}) – похідний дискретизований матеріалізований знаннєво-інформаційний продукт (ЗІПМД_{пх}) – похідний цифровий дискретизований матеріалізований знаннєво-інформаційний продукт (ЗІПМДЦ_{пх})³. Цей знаннєво-інформаційний ланцюг має стати *субстратом* відповідного *інтегрованого ланцюжка цінності* представлених у ньому видів знаннєво-інформа-

² Про *вихідний* знаннєво-інформаційний ланцюг див. докладно (Тарасевич, 2023. С. 49–65). Акцент на зазначеній модифікації не означає відмову від вивчення цінності власне інформаційних продуктів.

³ Прикладами зазначених ЗІП можуть бути різні об'єкти інтелектуальної власності.

ційного продукту. У свою чергу цей ланцюжок цінності може претендувати на статус ключової складової шуканої емпірико-абстрактної теоретичної схеми (ЕАТСх).

По-друге, модифікований ЗІЛ включає дві основні ділянки. Очевидно, що ділянка [ЗП – ЗІП₁ – ЗІП_{пх}] розташована переважно у сфері олюднення (субсфері олюднення в олюдненні) і, з огляду на ідеальність її продуктів, може вважатися переважно *ідеальною*. Ділянка [ЗІП_{пх} – ЗІП_{МДпх} – ЗІП_{МДЦпх}] розташована переважно у сфері опредметнення (субсфері опредметнення в олюдненні) і, зважаючи на матеріалізовану ідеальність її продуктів, може вважатися переважно *матеріальною*. Зрозуміло, двом ділянкам знаннево-інформаційного ланцюга (ЗІЛ) відповідають переважно ідеальна і переважно матеріальна ділянки інтегрального ланцюжка цінності (ІЛЦ) та ЕАТСх.

По-третє, згадане розташування ділянок знаннево-інформаційного ланцюга (ЗІЛ) позначається на специфіці *соціально-економічного* виміру ціннісних відносин (ЦВ), оскільки типи, види та форми привласнення багато в чому залежать від матеріально-речового змісту товарів. Однак тут увага акцентується на *загальноекономічному* вимірі ЦВ, що об'єднує, є "спільним знаменником" двох ділянок інтегрального ланцюжка цінності⁴. Не можна ігнорувати й втілене у ньому і *загальнолюдське* ядро, категоризоване в універсалиях культури, і *загальний для всіх епох* економічний зміст ЦВ (Тарасевич, 2022. С. 20-26).

По-четверте, зважаючи на *діяльнісну* природу знаннево-інформаційного ланцюга (ЗІЛ) та інтегрального ланцюжка цінності (ІЛЦ), важливо визначити не тільки склад та загальноекономічний зміст кориснісної цінності (КЦ) та затратнісної цінності (ЗЦ) кожного продукту (процесу), але й підвид (конкретно-опредметнюючий, конкретно-олюднюючий, психофізіологічний⁵) відповідного виду діяльності (власне-пізнавальна (ВПД), пізнавально-інформаційна (ПІД), супутня пізнавально-інформаційна (СППІД) та ін.) у єдності виробничої, споживчої, розподільчої та обмінної підвидів (складових), що їх (ПЦ і ЗЦ) субстанціює. Крім того, доцільно дотримуватися *принципу відповідності* КЦ і ЗЦ у тому сенсі, що кожна наявна КЦ продукту (процесу) вимагає цілком певних витрат, які формують її ЗЦ. Важливою передумовою цього припущення є *тотожність* затрат на власне виробництво продукту і затрат на створення його кориснісної цінності, що своєю чергою передбачає початкову *єдину* у своєму роді *суспільну* корис-

⁴ З урахуванням тісного взаємозв'язку загальноекономічного, техніко-економічного, соціально-економічного та організаційно-економічного вимірів ціннісних відносин (ЦВ) останні три не можуть бути проігноровані. Навіть свідомі спроби повного абстрагування від них не зможуть позбавити дослідника їхньої незримої присутності, статусу "передумов, що витають". Отже, цілком виправданим є використання такого статусу для глибшого розуміння загальноекономічного виміру ЦВ.

⁵ Психофізіологічна діяльність є конкретизованим аналогом Марксової праці взагалі (абстрактної праці) як витрат психофізіологічних сутнісних людських сил.

ність продукту як цілісності. Інакше кажучи, надалі принцип "один продукт (процес) – одна кориснісна цінність" буде домінуючим⁶. Але не вичерпним.

Завершуючи перерахування *допоміжних* передумов і припущень побудови ЕАТСх діяльнісної знаннєво-інформаційної теорії цінності (ДЗІТЦ), зазначу, що професійному і вимогливому читачеві виклад може здатися громіздким, нудним і не цілком оригінальним. Але хіба не потрібно переробити сотні кілограмів переважно порожньої породи, щоб отримати міліграмову крихту золота? Смію сподіватися, що він (виклад) зможе зацікавити економістів-теоретиків своєюрідною "грою" емпірико-абстрактних теоретичних об'єктів та схем, а економістів-практиків – як *початкових* прикладних схем, підмоги у розробленні методик оцінки цінності та вартості інтелектуальних продуктів⁷.

Про етапи створення і ланцюжок цінності знаннєвого продукту

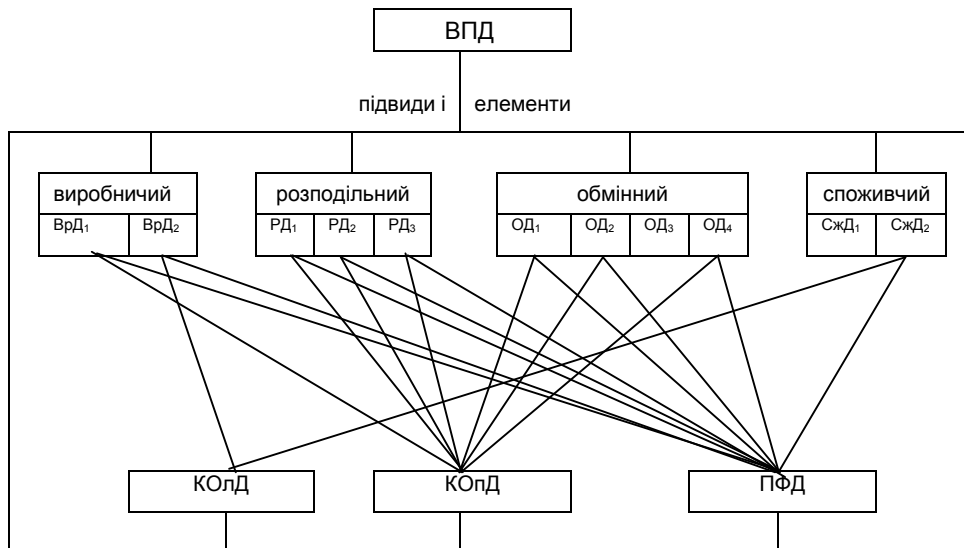
Переважно ідеальна ділянка інтегрального ланцюжка цінності (ІЛЦ) і ЕАТСх представлена об'єднаними повними ланцюжками цінності ідеальних ЗП і ЗІП. Розглянемо цей пункт докладніше. Як відомо, важливу роль у вивченні та розкритті таємниць вартості *матеріального* продукту відіграла *очевидність* процесу його виробництва. Але навіть у цьому випадку не вдалося обійтися без допомоги наукового абстрагування, – як правило, за очевидним феноменом ховається недоступний органам почуттів ноумен. Розташування ділянки [ЗП – ЗІП₁ – ЗІП_{пх}] знаннєво-інформаційного ланцюга (ЗІЛ) переважно в *ідеальній* сфері діяльності означає, що зазначені продукти та процеси їх створення є, головним чином, ідеальними, отже, невидимі для неозброєного ока. Від органів чуття як і раніше приховані не тільки ідеальні ноумени, а й феномени, хоча дуже вражаючими є успіхи у вивченні мозку, психіки і геному людини. Отже, щоб підступитися до таємниць цінності ідеального продукту (процесу), важливо не лише помножити силу абстрагування, задіяти абдукцію та інші методи дослідження, а й допустити достатню *загальноекономічну* єдність, спорідненість та *подобу* ідеального та матеріального виробництва, ідеальних та матеріальних продуктів. На цілком резонне питання про доцільність звернення до невидимої ідеальної ділянки ланцюжка цінності можна відповісти по-одесььки: "А чому астрономам, фізикам та математикам можна займатися невидимими і навіть неіснуючими світами? Хіба не можуть дозволити собі щось подібне економісти-теоретики? І хіба мотиви доцільного наукового пошуку завжди є доцільними? Чи не тому вчені ставлять собі ті чи інші завдання,

⁶ Очевидно, це положення означає застосування до категорій ДЗІТЦ відомого положення К. Маркса: "Корисність якоїсь речі робить її споживною вартістю. Але ця корисність не висить у повітрі. Зумовлена властивостями товарового тіла, вона не існує без цього останнього. Тому саме товарове тіло, як от залізо, пшениця, діамант тощо, є споживна вартість, або добро". (Маркс, 1933. С. 2).

⁷ Слід мати на увазі, що початкова прикладна схема не є результатом конкретизації відповідних часткових та фундаментальних теоретичних схем і тому не може претендувати на достатню практичну значущість.

що у надрах природи й суспільства вже дозріли деякі, зокрема неусвідомлені передумови їх вирішення?"

Знаннєвий продукт (ЗП) як образ наявного реального об'єкта (НРО)⁸ і надскладна система психофізіологічних елементів головного мозку людини є результатом власне пізнавальної діяльності (ВПД) його творця. Зі свого боку остання також складно складена і складно структурована. Для розуміння ланцюжка цінності взагалі й цінності ЗП зокрема є пріоритетними виробничий, розподільний, обмінний, споживчий, конкретно-олюднюючий, конкретно-опредметнюючий і психофізіологічний підвиди ВПД⁹, а також їх цілком певні взаємозв'язки (див. рис. 1). Ці зв'язки (на рис. 1 вони позначені тонкими лініями) в основному відповідають головним послідовно-паралельним етапам створення (виробництва у широкому сенсі) "тіла" ЗП та його цінності.

П р и м і т к и : ВрД₁ – власне виробництво ЗП; ВрД₂ – виробництво олюднених сутнісних людських сил (СЛСол) творця в процесі виробництва ЗП; РД₁ – розподіл засобів ВПД і предметів ВПД; РД₂ – розподіл елементів робочої (продуктивної) сили творця ЗП; РД₃ – розподіл ЗП або його елементів; ОД₁ – обмін діяльностей і здібностей у процесі ВПД; ОД₂ – переміщення (доставка) необхідних атрибутів ВПД до місця виробництва ЗП; ОД₃ – посередницький обмін атрибутами ВПД і елементами ЗП; ОД₄ – доставка ЗП кінцевому споживачу; СжД₁ – продуктивне споживання ЗП; СжД₂ – особисте споживання ЗП; КОлД – конкретно-олюднюючий підвид ВПД; КОпД – конкретно-опредметнюючий підвид ВПД; ПФД – психофізіологічний підвид ВПД.

Рисунок 1. Підвиди і елементи власне пізнавальної діяльності (ВПД) та взаємозв'язки між ними

⁸ Тут реальними об'єктами будемо вважати об'єкти не тільки матеріальні, але й ідеальні, віртуальні, гібридні, не тільки актуалізовані, але й потенційні – існуючі в моделях, схемах, кресленнях тощо. Властивість реальності їм надає зокрема й та обставина, що вони можуть бути об'єктами пізнавальної та іншої діяльності людини.

⁹ Психофізіологічна діяльність, як і Марксова праця взагалі, передбачає витрати психофізіологічних сутнісних людських сил (СЛС) у суспільному виробництві продукту. Останнє, як *виробництво в широкому сенсі*, включає *власне* виробництво, розподіл, обмін і споживання. Тут прийнята переважна тотожність категорій "виробництво" і "діяльність", а їх відомі змістовні розбіжності спеціально обумовлюються там, де це є необхідним.

На *першому* етапі відбувається розподіл засобів ВПД та предметів ВПД ($РД_1$), елементів продуктивної сили творця ЗП ($РД_2$), необхідних для створення ЗП, а також формується перша частина кориснісної цінності та затратнісної цінності (відповідно $КЦ_1$ та $ЗЦ_1$) майбутнього ЗП. Ключову роль у формуванні $КЦ_1$ відіграє конкретно-опредметнююча розподільча діяльність ($КОПРД_{1,2}$), а у формуванні $ЗЦ_1$ – психофізіологічна розподільча діяльність ($ПФРД_{1,2}$).

Змістом *другого* етапу є переміщення (доставка) відібраних на першому етапі атрибутів до місця безпосереднього створення (власне виробництва) ЗП ($ОД_2$). Інтегровані в $ОД_2$ конкретно-опредметнююча обмінна діяльність ($КОПОД_2$) та психофізіологічна обмінна діяльність ($ПФОД_2$) формують відповідно другу частину цінності – $КЦ_2$ та $ЗЦ_2$.

За першими двома підготовчими етапами слідує основний – *третьий* етап. У його складі доцільно виділити: (3.1) власне виробництво ЗП ($ВрД_1$), що супроводжується (3.2) виробництвом відповідних нових олюднених сутнісних людських сил (СЛСол) творця ЗП ($ВрД_2$) та (3.3) необхідним обміном діяльностей та здібностей ($ОД_1$). Це виробничо-обмінна триєдність визначає і своєрідну потрійність третьої, основної частини цінності – $КЦ_3$ і $ЗЦ_3$, тобто сукупної триєдності субчастин $КЦ_3$ – $КЦ_{31}$, $КЦ_{32}$, $КЦ_{33}$ та сукупної триєдності субчастин $ЗЦ_3$ – $ЗЦ_{31}$, $ЗЦ_{32}$, $ЗЦ_{33}$. Субстанціями вказаних субчастин $КЦ_3$ є відповідно конкретно-опредметнююча власне виробнича діяльність ($КОПВрД_1$), конкретно-олюднююча виробнича діяльність ($КОЛВрД_2$)¹⁰ і конкретно-опредметнююча обмінна діяльність ($КОПОД_1$), а субчастин $ЗЦ_3$ – психофізіологічна власне виробнича діяльність ($ПФВрД_1$), психофізіологічна виробнича діяльність ($ПФВрД_2$) і психофізіологічна обмінна діяльність ($ПФОД_1$). $КЦ_{31}$ і $ЗЦ_{31}$ продукуються відповідно $КОПВрД_1$ і $ПФВрД_1$; $КЦ_{32}$ і $ЗЦ_{32}$ – $КОЛВрД_2$ і $ПФВрД_2$; а $КЦ_{33}$ і $ЗЦ_{33}$ – $КОПОД_1$ і $ПФОД_1$.

На *четвертому* етапі створений знаннєвий продукт (ЗП) або його елементи розподіляються ($РД_3$) для подальшого особистого споживання його *творцем*, оскільки ЗП за визначенням не може залишити межі психіки свого творця та бути спожитим іншими акторами. Четверту частину $КЦ$ і $ЗЦ$ ЗП ($КЦ_4$ і $ЗЦ_4$) формують відповідно $КОПРД_3$ і $ПФРД_3$. Змістом *п'ятого* етапу є доставка ЗП або його елементів у ту область психіки творця ЗП, яка відповідальна за особисте споживання ($ОД_4$). Відповідно субстанцією п'ятої частини $КЦ$ і $ЗЦ$ ЗП ($КЦ_5$ і $ЗЦ_5$) є $КОПОД_4$ і $ПФОД_4$. На *шостому* етапі ЗП чи його елементи споживаються його творцем ($СЖД_2$), у результаті чого він нарощує свої СЛСол, тобто привласнює певну групу нових СЛСол ($ГНСЛСолСЖД_{2зп}$). Шоста частина $КЦ$ і $ЗЦ$ ЗП ($КЦ_6$ і $ЗЦ_6$) забезпечується відповідно $КОЛСЖД_2$ і $ПФСЖД_2$ ¹¹.

¹⁰ Прийнята тут діалектика процесів опредметнення і олюднення сутнісних людських сил (СЛС) передбачає двоїтий характер конкретної діяльності. Її конкретно-опредметнююча складова забезпечує створення кориснісної цінності продукту (матеріального чи ідеального), а конкретно-олюднююча – корисності нових СЛСол суб'єкта діяльності, що формуються при цьому.

¹¹ Не виключено, що певний приріст своїх СЛСол творець ЗП отримує у процесі розподільчої та обмінної власне пізнавальної діяльності (ВПД). Тут ця можливість не враховується, оскільки, по-перше, необхідним є спеціальний аналіз, а по-друге, результатом недостатньо обґрунтованої абдукції може стати невивправдане ускладнення матеріалу, що подається.

Зумовлене логікою створення (виробництва у широкому сенсі) ЗП послідовне розташування частин (складових) його цінності (див. табл. 1) утворює: (1) ланцюжок кориснісної цінності ЗП (ЛКЦЗП): "КЦ₁ – КЦ₂ – КЦ₃ – КЦ₄ – КЦ₅ – КЦ₆"; (2) ланцюжок затратнісної цінності ЗП (ЛЗЦЗП): "ЗЦ₁ – ЗЦ₂ – ЗЦ₃ – ЗЦ₄ – ЗЦ₅ – ЗЦ₆"; (3) повний ланцюжок цінності ЗП (ПЛЦЗП), кожен вузол якого представлений суперечливою єдністю відповідних один одному частин (складових) КЦ та ЗЦ: "(КЦ₁, ЗЦ₁) – (КЦ₂, ЗЦ₂) – (КЦ₃, ЗЦ₃) – (КЦ₄, ЗЦ₄) – (КЦ₅, ЗЦ₅) – (КЦ₆, ЗЦ₆)". Очевидно, у повній КЦЗП (КЦпЗП) повинні так чи інакше враховуватися всі частини (складові), що відповідають етапам створення ЗП:

$$\text{КЦпЗП} = \text{КЦ}_1 \wedge \text{КЦ}_2 \wedge \text{КЦ}_3 \wedge \text{КЦ}_4 \wedge \text{КЦ}_5 \wedge \text{КЦ}_6 \quad (1)$$

Подібним чином у повній ЗЦЗП (ЗЦпЗП) можуть бути враховані частини, відповідні етапам створення ЗП:

$$\text{ЗЦпЗП} = \text{ЗЦ}_1 \wedge \text{ЗЦ}_2 \wedge \text{ЗЦ}_3 \wedge \text{ЗЦ}_4 \wedge \text{ЗЦ}_5 \wedge \text{ЗЦ}_6. \quad (2)$$

Таблиця 1

**Етапи створення ЗП
і ланцюжок його цінності**

Номер етапу, субетапу	Підвиди і елементи ВПД	Частини (вузли) ланцюжка цінності ЗП	
		КЦ	ЗЦ
1	РД ₁ и РД ₂		
	КОпРД _{1,2}	КЦ ₁	
	ПФРД _{1,2}		ЗЦ ₁
2	ОД ₂		
	КОпОД ₂	КЦ ₂	
	ПФОД ₂		ЗЦ ₂
3.1	ВрД ₁		
	КОпВрД ₁	КЦ ₃₁	
	ПФВрД ₁		ЗЦ ₃₁
3.2	ВрД ₂		
	КОпВрД ₂	КЦ ₃₂	
	ПФВрД ₂		ЗЦ ₃₂
3.3	ОД ₁		
	КОпОД ₁	КЦ ₃₃	
	ПФОД ₁		ЗЦ ₃₃
4	РД ₃		
	КОпРД ₃	КЦ ₄	
	ПФРД ₃		ЗЦ ₄
5	ОД ₄		
	КОпОД ₄	КЦ ₅	
	ПФОД ₄		ЗЦ ₅
6	СжД ₂		
	КОпСжД ₂	КЦ ₆	
	ПФСжД ₂		ЗЦ ₆
		КЦпЗП	ЗЦпЗП

Джерело: складено автором.

Представлений феноменальний аспект ланцюжків цінності ЗП має бути доповнений розглядом деяких ноуменальних характеристик. Йдеться, головним чином, про зміст КЦ і ЗЦ у кожному вузлі повного ланцюга цінності знаннєвого продукту (ПЛЦЗП). Звичайно, логічніше було б почати з характеристики першого вузла ПЛЦЗП, що відповідає першому етапу створення ЗП. Надалі ми дотримуватимемося логіки послідовного розгляду вузлів ПЛЦЗП. Однак тут доцільно віддати данину традиції, що склалася при вивченні вартості матеріального продукту, і, насамперед, звернутися до характеристики *третьої, основної* ланки ПЛЦЗП, що відповідає власне виробництву ЗП, а також *шостої* ланки, безпосередньо пов'язаної з третьою. Це дозволить, з одного боку, спертися на вже накопичений великими попередниками теоретично і практично значущий науковий потенціал, який може їй (характеристиці) допомагати, а з іншого – створити корисний прецедент, певний стандарт для подальшого вивчення інших вузлів ПЛЦЗП.

Третій вузол ПЛЦЗП складається із трьох основних субвузлів. *Субвузол (3.1)* включає кориснісну цінність виробленого знаннєвого продукту (ЗП) – $KЦ_{31}$ та витрати на її створення або затратнісну цінність – $ЗЦ_{31}$. $KЦ_{31}$ ЗП для його потенційного споживача полягає у задоволенні цілком певних пізнавальних потреб¹², яке матеріалізується у прирощенні його (споживача) СЛСол – $\Delta СЛС^{oc}$ олспжзп (очікуване прирощення олюднених сутнісних людських сил споживача знаннєвого продукту)¹³:

$$KЦ_{31}ЗП = \Delta СЛС^{oc} олспжзп. \quad (3)$$

Необхідні для створення $KЦ_{31}$ ЗП витрати ($ЗЦ_{31}$) включають такі основні елементи: а) витрати (ЗЦ) продуктивної робочої сили (ПРС)¹⁴, тобто певної групи СЛСол творця ЗП – $ЗЦПРСत्वзп$ ¹⁵; б) витрати (затратнісна цінність – ЗЦ) тієї групи СЛСол творця ЗП, які він використовує як засоби виробництва ЗП – $ЗЦЗВолत्वзп$; в) витрати (ЗЦ) традиційних матеріальних засобів виробництва ЗП – $ЗЦЗВмзп$ ¹⁶. Таким чином,

$$ЗЦ_{31}ЗП = ЗЦПРСत्वзп + ЗЦЗВолत्वзп + ЗЦЗВмзп. \quad (4)$$

¹² Зрозуміло, загалом слід розрізняти споживчі якості продукту діяльності і потреби його споживача, що задовольняються ними. Категорія "кориснісна цінність" передбачає їхню (вказаних якостей та потреб) повну взаємну відповідність.

¹³ $\Delta СЛС^{oc}$ олспжзп – очікуване прирощення олюднених сутнісних сил потенційного споживача в результаті споживання ЗП.

¹⁴ Оскільки суспільне виробництво в широкому розумінні включає власне виробництво, розподіл, обмін і споживання, і в кожній з цих фаз важливим економічним суб'єктом є працівник з його особливою робочою силою, остільки логічно припустити, що робоча сила в широкому сенсі включає відповідні зазначеним фазам продуктивну, розподільну, обмінну та споживчу складові. У цьому сенсі цілком допустимо використання концептів "продуктивна робоча сила", "розподільча робоча сила", "обмінна робоча сила" та "споживча робоча сила".

¹⁵ Очевидно, слід розрізняти *нову* цінність, створювану продуктивною робочою силою творця ЗП (новостворену цінність), та цінність самої продуктивної робочої сили. Тут новостворена цінність ЗП дорівнює $ЗЦПРСत्वзп$. Визначення цінності самої продуктивної робочої сили пов'язане з *подальшим* вивченням більш загальної проблеми відшкодування витрат на виробництво ЗП та ЗП.

¹⁶ $ЗЦЗВолत्वзп$ і $ЗЦЗВмзп$ утворюють *перенесену* на ЗП цінність засобів виробництва. Тут ми абстрагуємося від відомих особливостей перенесення на продукт цінності засобів діяльності (праці) та предметів діяльності (праці).

Загальноекономічний зміст субвузла 3.2, як правило, не береться до уваги у традиційному вартісному дискурсі. Тим часом у духовному виробництві взагалі (олюдненні) і у виробництві ЗП та ЗІП зокрема не може ігноруватися факт *реального* прирощення СЛСол творця ЗП ($\Delta\text{СЛС}^{\text{P}}\text{олтвзп}$) у процесі його (ЗП) виробництва. Власне, у цьому полягає КЦ_{32} для творця ЗП *процесу* його створення (виробництва) безпосередньо і опосередковано – самого ЗП як результату цього процесу:

$$\text{КЦ}_{32}\text{ЗП} = \Delta\text{СЛС}^{\text{P}}\text{олтвзп}. \quad (5)$$

Навряд чи слід сумніватися у необхідності спеціальних витрат задля забезпечення зазначеного $\Delta\text{СЛС}^{\text{P}}\text{олтвзп}$. Йдеться, *по-перше*, про витрати особливої групи СЛСол творця як особливої частини (складової) його продуктивної робочої сили – ЗЦДПРСолтвзп ; *по-друге*, про витрати *особливої* групи СЛСол творця ЗП, які він використовує як засоби досягнення (виробництва) цього $\Delta\text{СЛС}^{\text{P}}\text{олтвзп}$ – ЗЦЗВолоствзп ; *по-третє*, про витрати особливих матеріальних засобів виробництва – ЗЦЗВмосзп . У підсумку:

$$\text{ЗЦ}_{32}\text{ЗП} = \text{ЗЦДПРСолтвзп} + \text{ЗЦЗВолоствзп} + \text{ЗЦЗВмосзп}. \quad (6)$$

Взаємопов'язані процеси виробництва ЗП та особливих СЛСол його творця неминуче супроводжуються необхідним для цього обміном діяльностей і здібностей самого творця (ОД_1)¹⁷, чому відповідає *субвузол 3.3* повного ланцюга цінності знаннєвого продукту (ПЛЦЗП). Корисність зазначеного обміну полягає у забезпеченні згаданих процесів виробництва необхідними атрибутами (ав) – $\text{КЦОД}_1\text{авзп}$ (кориснісна цінність атрибутів обміну діяльностей у виробництві ЗП), тобто:

$$\text{Ц}_{33}\text{ЗП} = \text{КЦОД}_1\text{авзп}. \quad (7)$$

Потрібні для здійснення зазначеного обміну витрати ($\text{ЗЦ}_{33}\text{ЗП}$) включають: (1) витрати деякої частини обмінної робочої сили творця ($\text{ЗЦДОРСод}_1\text{твзп}$), оскільки саме він є єдиним актором не тільки обміну, а й виробництва, розподілу та споживання ЗП; (2) витрати тієї групи СЛСол творця, які він використовує як засоби та предмети обмінної діяльності (ОД_1) – $\text{ЗЦЗВолод}_1\text{твзп}$; (3) витрати відповідних матеріальних засобів та предметів ОД_1 – $\text{ЗЦЗВмод}_1\text{зп}$. Таким чином,

$$\text{ЗЦ}_{33}\text{ЗП} = \text{ЗЦДОРСод}_1\text{твзп} + \text{ЗЦЗВолод}_1\text{твзп} + \text{ЗЦЗВмод}_1\text{зп}. \quad (8)$$

За традицією, що утвердилася з часів К. Маркса, споживання продукту – і особисте, і продуктивне – вивчається у безпосередньому зв'язку з його виробництвом. У нашому випадку слід акцентувати подібний зв'язок між 3 і 6 етапами створення знаннєвого продукту (ЗП), а саме між власне виробництвом ЗП (субетап 3.1) та особистим споживанням ЗП (шостий етап), оскільки продуктивне споживання ЗП належить до виробництва інших продуктів, нехай навіть і знаннєвих. Відповідний особистому спожи-

¹⁷ З урахуванням мережевого характеру взаємозв'язків підвидів та елементів власне пізнавальної діяльності (ВПД) (див. рис. 1) неважко припустити включеність ОД_1 не тільки у продуктивну, а й у розподільну, обмінну (ОД_2 , ОД_3 , ОД_4) і споживчу ВПД. Це припущення є слушним й для *загального* випадку – виробництва, розподілу, обміну та споживання будь-якого продукту. Тут і далі зазначене припущення не враховується, а обмін діяльностей і здібностей розглядається як невід'ємна складова виключно *власне* виробництва ЗП та ЗІП.

ванню *шостий вузол* ПЛЦЗП включає корисність, одержувану творцем ЗП в результаті його особистого споживання (КЦ₆), та необхідні для здійснення останнього витрати (ЗЦ₆). Як зазначалося, КЦ₆ЗП для творця ЗП як його споживача полягає у поповненні його олюднених сутнісних людських сил (СЛСол) групою нових (ГН) СЛСол – ГНСЛСолСжД₂зп, тобто

$$\text{КЦ}_6\text{ЗП} = \text{ГНСЛСолСжД}_2\text{зп}. \quad (9)$$

ЗЦ₆ЗП складається з таких основних елементів: (1) витрати (ЗЦ) споживчої робочої сили (СжРСол) творця ЗП на його споживання – ЗЦСжРСолтвзп; (2) витрати (ЗЦ) тієї групи СЛСол творця, які він використовує як засоби, що забезпечують споживання ЗП – ЗЦЗСжолтвзп; (3) витрати (ЗЦ) матеріальних засобів, що сприяють споживанню ЗП – ЗЦЗСжмтвзп:

$$\text{ЗЦ}_6\text{ЗП} = \text{ЗЦСжРСолтвзп} + \text{ЗЦЗСжолтвзп} + \text{ЗЦЗСжмтвзп}. \quad (10)$$

Віддавши данину традиції, повернемося до характеристики вузлів ПЛЦЗП, розташованих у послідовності, що відповідає таким етапам створення ЗП. Змістом кориснісної цінності ЗП (КЦ₁ЗП), що належить до *першого вузла*, є відбір і підготовка атрибутів (пга), необхідних для власне виробництва (в_{пв}) ЗП¹⁸,

$$\text{КЦ}_1\text{ЗП} = \text{КЦРД}_{1,2}\text{пгав}_\text{пвзп}. \quad (11)$$

ЗЦ₁ЗП включає: (1) витрати (ЗЦ) частини розподільчої робочої сили творця ЗП на відбір і підготовку зазначених атрибутів – ЗЦДРРСрд_{1,2}твзп; (2) витрати (ЗЦ) групи СЛСол творця, котрі він використовує як засоби і предмети (ЗПрол) РД₁ і РД₂ – ЗЦЗПролрд_{1,2}зп; (3) витрати (ЗЦ) відповідних матеріальних засобів і предметів (ЗПрм) РД₁ і РД₂ – ЗЦЗПрмрд_{1,2}зп.

$$\text{ЗЦ}_1\text{ЗП} = \text{ЗЦДРРСрд}_{1,2}\text{твзп} + \text{ЗЦЗПролрд}_{1,2}\text{зп} + \text{ЗЦЗПрмрд}_{1,2}\text{зп}. \quad (12)$$

Кориснісна цінність ЗП (КЦ₂ЗП) як складова *другого вузла* ПЛЦЗП полягає в якісній доставці (ОД₂) відібраних, розподілених на першому етапі атрибутів (да) до місця власне виробництва (в_{пв}) ЗП¹⁹:

$$\text{КЦ}_2\text{ЗП} = \text{КЦОД}_2\text{дав}_\text{пвзп}. \quad (13)$$

Ця доставка вимагає визначених витрат, в тому числі: (1) витрати (ЗЦ) частини обмінної робочої сили творця (тв) ЗП – ЗЦДОРСод₂твзп; (2) витрати (ЗЦ) групи СЛСол творця ЗП, які використовуються як засоби і предмети (ЗПрол), необхідні для доставки атрибутів – ЗЦЗПролод₂зп; (3) витрати (ЗЦ) необхідних матеріальних засобів і предметів (ЗПрм) ОД₂ – ЗЦЗПрмод₂зп.

$$\text{ЗЦ}_2\text{ЗП} = \text{ЗЦДОРСод}_2\text{твзп} + \text{ЗЦЗПролод}_2\text{зп} + \text{ЗЦЗПрмод}_2\text{зп}. \quad (14)$$

¹⁸ Строго кажучи, оскільки здійснення не тільки власне виробництва, але й розподілу, обміну та споживання продукту неможливе без відповідних атрибутів (зокрема, засобів, предметів, об'єктів, робітників), остільки всім цим фазам має передувати розподіл цих атрибутів. Тут і далі цей аспект виробництва в широкому сенсі не розглядається. Не розглядається й ступінь корисності зазначеного розподілу для творця та споживача ЗП і ЗІП.

¹⁹ Йдеться не лише про своєчасність доставки, а й гарантії збереження тих якостей зазначених атрибутів, які є імперативними для власне виробництва ЗП. Очевидно, що така доставка певним чином корисна і для творця, і для споживача ЗП і ЗІП. Тут і далі величина та співвідношення цих корисностей не аналізуються.

КЦ₄ЗП і ЗЦ₄ЗП *четвертого вузла* ПЛЦЗП характеризують розподіл ЗП або його елементів (РД₃), що передують їх доставці до місця особистого споживання. Корисність такого розподілу полягає у підготовці до такої доставки (пгд):

$$\text{КЦ}_4\text{ЗП} = \text{КЦРД}_3\text{пгдзп.} \quad (15)$$

Елементами ЗЦ₄ЗП є: (1) витрати (ЗЦ) частини розподільчої робочої сили творця ЗП – ЗЦДРРСрд₃твзп; (2) витрати (ЗЦ) групи СЛСол творця ЗП, які використовуються ним як засоби і предмети зазначеного розподілу (ЗПролрд₃) – ЗЦЗПролрд₃зп; (3) витрати (ЗЦ) потрібних матеріальних засобів і предметів РД₃ (ЗПрм) – ЗЦЗПрмрд₃зп.

$$\text{ЗЦ}_4\text{ЗП} = \text{ЗЦДРРСрд}_3\text{твзп} + \text{ЗЦЗПролрд}_3\text{зп} + \text{ЗЦЗПрмрд}_3\text{зп.} \quad (16)$$

П'ятий вузол ПЛЦЗП включає КЦ₅ЗП і ЗЦ₅ЗП, що відображають важливий компонент доставки ЗП або його елементів до пункту особистого споживання творцем (ОД₄). Підготовка особистого споживання (посж) ЗП шляхом доставки є основним вмістом КЦ₅ЗП:

$$\text{КЦ}_5\text{ЗП} = \text{КЦОД}_4\text{посжзп.} \quad (17)$$

ЗЦ₅ЗП включає: (1) витрати (ЗЦ) частини обмінної робочої сили творця ЗП – ЗЦДОРСод₄твзп; (2) витрати (ЗП) особливої групи СЛСол творця, яку він використовує як засоби і предмети ОД₄ (ЗПролод₄) – ЗЦЗПролод₄твзп; (3) витрати (ЗЦ) відповідних матеріальних засобів і предметів ОД₄ (ЗПрмод₄) – ЗЦЗПрмод₄зп.

$$\text{ЗЦ}_5\text{ЗП} = \text{ЗЦДОРСод}_4\text{твзп} + \text{ЗЦЗПролод}_4\text{твзп} + \text{ЗЦЗПрмод}_4\text{зп.} \quad (18)$$

У табл. 2 представлено повний ланцюжок цінності ЗП (ПЛЦЗП), послідовність вузлів якого відповідає послідовності етапів створення ЗП (див. табл. 1). У повному ланцюжку *кориснісної* цінності ЗП (ПЛКЦЗП) представлено всі частини КЦЗП, що є відповідними вузлами ПЛЦЗП, а в повному ланцюжку *затратнісної* цінності ЗП (ПЛЗЦЗП), – частини ЗЦЗП, які відповідають вузлам ПЛЦЗП.

Створений ЗП (його елементи), як результат власне пізнавальної діяльності (ВПД), може поступити не тільки в особисте споживання свого творця, а й у продуктивне споживання творця іншого продукту, зокрема *знаннево-інформаційного* (ЗІП)²⁰. Надалі увага буде зосереджена саме на ЗІП у його різних видах, його створенні та цінності. Ці пріоритети мають певні підстави. У першій частині монографії (Тарасевич, 2023. С. 12–65) розглянуто витoki, зміст та багатолікість *інформаційних продуктів як феноменів*, акцентовано принципіві можливості відриву останніх (феноменів) від

²⁰ На відміну від матеріального продукту ідеальний ЗП від самого початку має властивість "негасання". Про що йдеться? Матеріальний продукт, що надійшов в особисте споживання і, будучи спожитим, не може одночасно використовуватися у виробництві іншого продукту. Для ЗП це обмеження відсутнє за визначенням. Зрозуміло, для застосування у виробництві іншого продукту, з урахуванням специфіки такого виробництва у порівнянні з особистим споживанням, ЗП іноді може бути певним чином модифікованим. Але субстанційно і сутнісно він залишається незмінним, а його особисте споживання не є перешкодою для одночасного продуктивного споживання, і навпаки. Таким чином, ЗП виявляє здатність до привласнення без відчуження.

адекватних їм знаннєвих та знаннєво-понятійних ноуменів у разі порушення принципів повноти, адекватності, жорсткої прив'язки та додатковості. Будучи виявленими у техніко-економічній складовій знаннєво-інформаційних процесів та видів діяльності, ці можливості відриву аж ніяк не зникають у загальноекономічній, соціально-економічній та організаційно-економічній складових, набувають відповідних особливих форм і тому не можуть бути проігнорованими.

Наприклад. *По-перше*, оскільки інформаційний продукт (ІП) може виступати неадекватним позначенням знаннєво-понятійного продукту (ЗПП) і знаннєвого продукту (ЗП), остільки кориснісна цінність ІП може бути усіченою і навіть фіктивною, але такою, що "претендує" на відповідні затратнісні цінності тих ЗПП і ЗП, феноменом яких цей ІП може бути оголошений. *По-друге*, ІП може бути симулякром – безноуменальним феноменом, що презентує себе як повноцінне позначення реально існуючого ноумена (ЗП та/або ЗПП, знаннєво-інформаційного продукту(ЗІП)) і тому "претендує" на КЦ, ЗЦ та доходи останнього²¹. Так, творець ЗП навряд чи зацікавлений у зазначених девіантностях. Але їхня потенційна можливість виявляється вже на ідеальній ділянці знаннєво-інформаційного ланцюга (ЗІЛ). Якщо ж вони можуть бути помислені, позначені ідеально, то цілком можлива їх реалізація на матеріальній ділянці ЗІЛ. Так, споживачеві може бути запропонований та/або нав'язаний дискретно-цифровий матеріалізований *інформаційний* продукт (ІПМДЦ) – *симулякр* за значно більшою ціною дискретно-цифрового матеріалізованого *знаннєво-інформаційного* продукту (ЗІПМДЦ).

Таблиця 2

Повний ланцюжок цінності знаннєвого продукту (ПЛЦЗП)

Номер вузла, субвузла	Кориснісна цінність (КЦ)	Затратнісна цінність (ЗЦ)
1	$KЦ_1ЗП = KЦРД_{1,2}пгав_{л}взп$	$ЗЦ_1ЗП = ЗЦДРРСрд_{1,2}твзп + ЗЦЗПролрд_{1,2}зп + ЗЦЗПрмрд_{1,2}зп$
2	$KЦ_2ЗП = KЦОД_2дав_{л}взп$	$ЗЦ_2ЗП = ЗЦДОРСод_2твзп + ЗЦЗПролод_2зп + ЗЦЗПрмод_2зп$
3.1	$KЦ_{31}ЗП = \Delta CЛC^{оч}олспжзп$	$ЗЦ_{31}ЗП = ЗЦПРСтвзп + ЗЦЗВолтвзп + ЗЦЗВмзп$
3.2	$KЦ_{32}ЗП = \Delta CЛC^pолтвзп$	$ЗЦ_{32}ЗП = ЗЦДПРСолтвзп + ЗЦЗВолоствзп + ЗЦЗВмосзп$
3.3	$KЦ_{33}ЗП = KЦОД_1авзп$	$ЗЦ_{33}ЗП = ЗЦДОРСод_1твзп + ЗЦЗВолод_1твзп + ЗЦЗВмод_1зп$
4	$KЦ_4ЗП = KЦРД_3пгдзп$	$ЗЦ_4ЗП = ЗЦДРРСрд_3твзп + ЗЦЗПролрд_3зп + ЗЦЗПрмрд_3зп$
5	$KЦ_5ЗП = KЦОД_4посжзп$	$ЗЦ_5ЗП = ЗЦДОРСод_4твзп + ЗЦЗПролод_4твзп + ЗЦЗПрмод_4зп$
6	$KЦ_6ЗП = ГНСЛСолСжД_2зп$	$ЗЦ_6ЗП = ЗЦСжРСолтвзп + ЗЦЗСжолтвзп + ЗЦЗСжмтвзп$
	ПЛКЦЗП	ПЛЗЦЗП

Джерело: створено автором.

²¹ Зрозуміло, сам собою ІП нездатний на зазначені дії. Йдеться про його творця та/або власника. Алегорія, що тут використовується, дозволяє дещо спростити виклад.

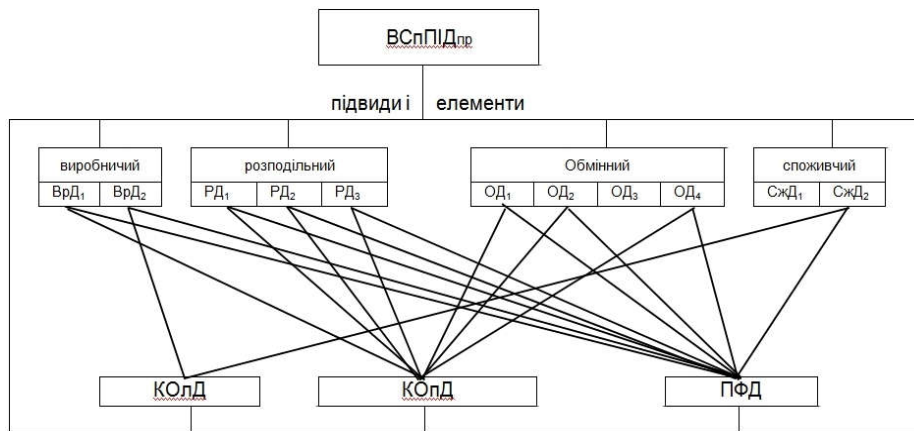
На відміну від ІП, знаннево-інформаційний продукт (ЗІП) є єдністю поняття (категорії) і знака, – знаннево-понятійного продукту (ЗПП) та інформаційного продукту (ІП), знанневоємним, понятизованим (категоризованим) ІП і тому він менш схильний до згаданих девіантностей. Отже, *суспільна* значущість ЗІП значно вагоміша такої ІП. Звісно, ця обставина аж ніяк не применшує актуальність визначення іманентних ІП кориснісної та затратнісної цінності, однак таке визначення має бути однією зі складових вивчення кориснісної та затратнісної цінності знаннево-інформаційного продукту (ЗІП).

Про етапи створення і ланцюжок цінності первинно-похідного ЗІП

На ідеальній ділянці знаннево-інформаційного ланцюга (ЗІЛ) за знанневим продуктом (ЗП) слідує первинний знаннево-інформаційний продукт (ЗІП) (ЗІП₁) та похідний ЗІП (ЗІП_{пх}), які є результатами відповідно *власне* пізнавально-інформаційної діяльності (ВПІД) та *супутньої* пізнавально-інформаційної діяльності (СпПІД). Подібно до ВПІД СпПІД включає виробничий, розподільний, обмінний, споживчий, конкретно-олюднюючий, конкретно-опредметнюючий, психофізіологічний підвиди та їх елементи. Виробнича СпПІД складається з представницької, матеріалізуючої, обробної складових. Остання своєю чергою включає упорядкування знаннево-інформаційних продуктів (ЗІП), передусім вихідних, їх функціонально-видову зміну та створення нових ЗІП.

Оскільки і ВПІД, і представницька СпПІД є *ідеальними*, тобто здійснюються у сфері людської свідомості, остільки вони субстанційно єдині, а тому цілком доречно припущення про можливу одночасність перебігу процесів (1) створення первинного ЗІП та (2) надання йому цілком визначеної форми. Йдеться про своєрідний синтез ВПІД та представницької СпПІД в єдину власне-супутню представницьку (пр) пізнавально-інформаційну діяльність (*ВСпПІДпр*), результатом чого є процесуальний синтез первинного ЗІП (ЗІП₁) та похідного ЗІП (ЗІП_{пх}) – в єдиний *первинно-похідний знаннево-інформаційний продукт* (ЗІП_{1пх}). Таке припущення дозволить уникнути громіздкості та повторів у викладі результатів дослідження видів (підвидів) та елементів ВПІД та СпПІД, етапів створення та ланцюжків цінності ідеальних ЗІП₁ та ЗІП_{пх} без ризику пожертвувати важливими змістовими аспектами. *З одного боку*, підвиди, елементи ВСпПІДпр та взаємозв'язки між ними (див. рис. 2), а також відповідні останнім етапи створення та вузли ланцюжка цінності ЗІП₁пр (див. табл. 3) *подібні* таким у випадку ВПІД та ЗП, а з *іншого* – мають відому *специфіку*, задану змістом ВСпПІДпр та її результатів. Придивимося до цієї специфіки уважніше, поєднавши розгляд етапів створення ЗІП_{1пх} та вузлів його цінності.

На *першому етапі* розподіляються ті засоби ВСпПІДпр та її предмети (РД₁), а також елементи робочої продуктивної сили творця ЗІП_{1пх} (РД₂), які необхідні для створення останнього. Очевидно, *основним* предметом ВСпПІДпр є створений раніше знанневий продукт (ЗП). У процесі зазначеного

П р и м і т к и : ВрД₁ – власне виробництво ЗІП₁пх; ВрД₂ – виробництво СЛСол творця в процесі виробництва ЗІП₁пх; РД₁ – розподіл засобів ВСППідпр і предметів ВСППідпр; РД₂ – розподіл елементів робочої (продуктивної) сили творця ЗІП₁пх; РД₃ – розподіл ЗІП₁пх або його елементів; ОД₁ – обмін діяльностей і здібностей у процесі ВСППідпр; ОД₂ – переміщення (доставка) необхідних атрибутів ВСППідпр до місця виробництва ЗІП₁пх; ОД₃ – посередницький обмін атрибутами ВСППідпр і елементами ЗІП₁пх; ОД₄ – доставка ЗІП₁пх кінцевому споживачу; СжД₁ – продуктивне споживання ЗІП₁пх; СжД₂ – особисте споживання ЗІП₁пх; КОлД – конкретно-олігуючий підвид ВСППідпр; КОпД – конкретно-опредметнючий підвид ВСППідпр; ПФД – психофізіологічний підвид ВСППідпр.

Рисунок 2. Підвиди і елементи ВСППідпр діяльності та взаємозв'язки між ними

Таблиця 3

Етапи створення ЗІП₁пх і ланцюжок його цінності

Номер етапу, субетапу	Підвиди і елементи ВСППідпр	Частини (вузли) ланцюжка цінності ЗІП ₁ пх	
		КЦ	ЗЦ
1	РД ₁ і РД ₂		
	КОпРД _{1,2} ПФРД _{1,2}	КЦ ₁	ЗЦ ₁
2	ОД ₂		
	КОпОД ₂ ПФОД ₂	КЦ ₂	ЗЦ ₂
3.1	ВрД ₁		
	КОпВрД ₁ ПФВрД ₁	КЦ ₃₁	ЗЦ ₃₁
3.2	ВрД ₂		
	КОпВрД ₂ ПФВрД ₂	КЦ ₃₂	ЗЦ ₃₂
3.3	ОД ₁		
	КОпОД ₁ ПФОД ₁	КЦ ₃₃	ЗЦ ₃₃
4	РД ₃		
	КОпРД ₃ ПФРД ₃	КЦ ₄	ЗЦ ₄
5	ОД ₄		
	КОпОД ₄ ПФОД ₄	КЦ ₅	ЗЦ ₅
6	СжД ₂		
	КОпСжД ₂ ПФСжД ₂	КЦ ₆	ЗЦ ₆
		КЦпЗІП ₁ пх	ЗЦпЗІП ₁ пх

Джерело: таблиця створена автором.

розподілу за допомогою конкретно-опредметнюючої розподільчої діяльності (КОПРД_{1,2}) та психофізіологічної розподільчої діяльності (ПФРД_{1,2}) формуються відповідно кориснісна (КЦ₁) та затратнісна (ЗЦ₁) майбутнього ЗІП_{1пх}. КЦ₁ЗІП_{1пх} полягає у відборі та підготовці згаданих атрибутів (пга) власне виробництва (в_{пв}) ЗІП_{1пх}:

$$КЦ_1ЗІП_{1пх} = КЦРД_{1,2}пгав_{лвз}іп_{1пх}. \quad (19)$$

Основними складовими ЗЦ₁ЗІП_{1пх} є: (1) витрати (ЗЦ) частини розподільної робочої сили творця (ДРРСрд_{1,2}тв) ЗІП_{1пх} на відбір та підготовку зазначених атрибутів – ЗЦДРРСрд_{1,2}твзіп_{1пх}; (2) витрати (ЗЦ) групи СЛСол творця, які він використовує як засоби та предмети РД₁ і РД₂ (ЗПролрд_{1,2}) – ЗЦЗПролрд_{1,2}зіп_{1пх}; (3) витрати (ЗЦ) відповідних матеріальних засобів та предметів РД₁ та РД₂ (ЗПрмрд_{1,2}) – ЗЦЗПрмрд_{1,2}зіп_{1пх}.

$$ЗЦ_1ЗІП_{1пх} = ЗЦДРРСрд_{1,2}твзіп_{1пх} + ЗЦЗПролрд_{1,2}зіп_{1пх} + \\ + ЗЦЗПрмрд_{1,2}зіп_{1пх}. \quad (20)$$

Другий етап створення ЗІП_{1пх} полягає у переміщенні або доставці (ОД₂) відібраних раніше атрибутів до місця власне виробництва (дав_{пв}) ЗІП_{1пх}. У процесі включених у ОД₂ конкретно-опредметнюючу (КОПОД₂) і психофізіологічну (ПФОД₂) діяльність формуються відповідно кориснісна і затратнісна цінності – КЦ₂ЗІП_{1пх} та ЗЦ₂ЗІП_{1пх}. КЦ₂ЗІП_{1пх} визначається якістю зазначеної доставки:

$$КЦ_2ЗІП_{1пх} = КЦОД_{2}дав_{пв}зіп_{1пх}. \quad (21)$$

Відповідні витрати включають: (1) витрати (ЗЦ) частини обмінної робочої сили творця (ДОРСод₂тв) ЗІП_{1пх} – ЗЦДОРСод₂твзіп_{1пх}; (2) витрати (ЗЦ) групи СЛСол творця, які застосовуються як засоби та предмети, необхідні для зазначеної доставки атрибутів (ЗПролод₂) – ЗЦЗПролод₂зіп_{1пх}; (3) витрати (ЗЦ) необхідних матеріальних засобів та предметів ОД₂ (ЗПрмод₂) – ЗЦЗПрмод₂зіп_{1пх}.

$$ЗЦ_2ЗІП_{1пх} = ЗЦДОРСод_{2}твзіп_{1пх} + ЗЦЗПролод_{2}зіп_{1пх} + \\ + ЗЦЗПрмод_{2}зіп_{1пх}. \quad (22)$$

На *третьому етапі* створення ЗІП_{1пх} здійснюється (1) власне виробництво (ВрД₁) ЗІП_{1пх}, в т.ч. продуктивне споживання ЗП (СжД₁)²²; (2) супутнє цьому виробництву нарощування СЛСол творця ЗІП_{1пх} (ВрД₂), а також необхідний для (1) та (2) процесів (3) обмін діяльностей та здібностей (ОД₁). Згідно з процесами (1), (2) і (3) третя частина кориснісної цінності ЗІП_{1пх} (КЦ₃ЗІП_{1пх}) включає три субчастини: КЦ₃₁ КЦ₃₂ та КЦ₃₃, субстанціями яких є відповідно КОпВрД₁, КОпВрД₂ і КОпОД₁, а третя частина затратнісної цінності ЗІП_{1пх} (ЗЦ₃ЗІП_{1пх}) – субчастини ЗЦ₃₁, ЗЦ₃₂ та ЗЦ₃₃ з продукуючими їх ПФВрД₁, ПФВрД₂ та ПФОД₁ відповідно.

Трьом згаданим процесам третього етапу створення ЗІП_{1пх} відповідають три субвузли повного ланцюжка цінності ЗІП_{1пх}. Оскільки у власне виробництві ЗІП_{1пх} ЗП є *предметом*, остільки ЗІП_{1пх} може бути представлений як певним чином оброблений ЗП, а саме: понятизований, позначений

²² В подальшому цю включеність СжД₁ у ВрД₁ будемо мати на увазі за замовчуванням.

ний та оформлений (в сенсі надання йому тієї чи іншої форми – повідомлення, звістка, концепція, теоретична абстрактна схема (ТАСх) та ін.). Отже, у процесі виробництва в ЗІП₁пх інтегрується не тільки ЗП, а й деяка нова складова – своєрідний не-ЗП, над-ЗП, тобто *власне* ЗІП₁пх – ВлЗІП₁пх. З огляду на це стає зрозумілою специфіка субвузла 3.1 ПЛЦЗІП₁пх у порівнянні з таким ПЛЦЗП.

КЦ₃₁ЗІП₁пх включає не тільки КЦ₃₁ЗП, а й певну додаткову складову – кориснісну цінність ВлЗІП₁пх – КЦ₃₁ВлЗІП₁пх. Вона відображає нові, в порівнянні з ЗП, споживчі якості ЗІП₁пх – зокрема вербалізація в поняттях і знаках, доступна форма сприйняття, які можуть забезпечити прирощення СЛСол потенційного споживача ЗІП₁пх, – ΔСЛС^{оч}олспжзіп₁пх (очікуване прирощення СЛСол споживача ЗІП₁пх)²³. Отже:

$$\text{КЦ}_{31}\text{ЗІП}_{1}\text{пх} = \text{КЦ}_{31}\text{ЗП} + \text{КЦ}_{31}\text{ВлЗІП}_{1}\text{пх}, \quad (23)$$

де

$$\text{КЦ}_{31}\text{ВлЗІП}_{1}\text{пх} = \Delta\text{СЛС}^{\text{оч}}\text{олспжзіп}_{1}\text{пх}. \quad (24)$$

З урахуванням виразу (3)

$$\text{КЦ}_{31}\text{ЗІП}_{1}\text{пх} = \Delta\text{СЛС}^{\text{оч}}\text{олспжзп} + \Delta\text{СЛС}^{\text{оч}}\text{олспжзіп}_{1}\text{пх}. \quad (25)$$

Відповідно до зазначеної специфіки КЦ₃₁ЗІП₁пх слід розрізнити витрати, необхідні для створення (1) КЦ₃₁ВлЗІП₁пх – ЗЦ₃₁ВлЗІП₁пх та (2) КЦ₃₁ЗІП₁пх – ЗЦ₃₁ЗІП₁пх. Очевидно, що

$$\text{ЗЦ}_{31}\text{ЗІП}_{1}\text{пх} = \text{ЗЦ}_{31}\text{ЗП} + \text{ЗЦ}_{31}\text{ВлЗІП}_{1}\text{пх}. \quad (26)$$

Основними елементами ЗЦ₃₁ВлЗІП₁пх є: а) витрати (ЗЦ) продуктивної робочої сили творця КЦ₃₁ВлЗІП₁пх – ЗЦРСтвзіп₁пх; б) витрати (ЗЦ) групи СЛСол творця ЗІП₁пх, які він використовує як засоби виробництва ЗІП₁пх – ЗЦЗВолтвзіп₁пх; в) витрати (ЗЦ) матеріальних засобів виробництва ЗІП₁пх – ЗЦЗВмзіп₁пх. ЗЦЗП *не включено* в перелічені елементи ЗЦ₃₁ВлЗІП₁пх, оскільки тут і далі ми не беремо до уваги використання ЗП як знарядь виробництва ЗІП₁пх та/або частини продуктивної робочої сили його творця. Отже:

$$\text{ЗЦ}_{31}\text{ВлЗІП}_{1}\text{пх} = \text{ЗЦРСтвзіп}_{1}\text{пх} + \text{ЗЦЗВолтвзіп}_{1}\text{пх} + \text{ЗЦЗВмзіп}_{1}\text{пх}. \quad (27)$$

Субвузол 3.2 ПЛЦЗІП₁пх об'єднує: а) кориснісну цінність ВлЗІП₁пх для його творця – КЦ₃₂ВлЗІП₁пх, яка полягає в реальному прирощенні визначених СЛСол останнього, – ΔСЛС^ролтвв_нзіп₁пх:

$$\text{КЦ}_{32}\text{ВлЗІП}_{1}\text{пх} = \Delta\text{СЛС}^{\text{р}}\text{олтвв}_{\text{н}}\text{зіп}_{1}\text{пх}, \quad (28)$$

та б) необхідні для забезпечення ΔСЛС^ролтвв_нзіп₁пх витрати – ЗЦ₃₂ВлЗІП₁пх: 1) витрати (ЗЦ) особливої групи СЛСол творця як частини його продуктивної робочої сили – ЗЦПРСолтвв_нзіп₁пх; 2) витрати (ЗЦ) особливої групи (о) СЛСол творця, які він використовує як засоби створення (ств) КЦ₃₂ВлЗІП₁пх – ЗЦЗВолоствв_нзіп₁пх; 3) витрати (ЗЦ) відповідних особливих матеріальних засобів виробництва – ЗЦЗВмосв_нзіп₁пх. Таким чином,

$$\begin{aligned} \text{ЗЦ}_{32}\text{ВлЗІП}_{1}\text{пх} &= \text{ЗЦПРСолтвв}_{\text{н}}\text{зіп}_{1}\text{пх} + \text{ЗЦЗВолоствв}_{\text{н}}\text{зіп}_{1}\text{пх} + \\ &+ \text{ЗЦЗВмосв}_{\text{н}}\text{зіп}_{1}\text{пх}. \end{aligned} \quad (29)$$

²³ Тут прийнято, що корисність процесів понятизування, позначення та оформлення включається до ПЦ₃₁ВлЗІП₁пх.

Субвузол 3.3 ПЛЦЗІП₁пх відповідає обміну діяльностей та здібностей (ОД₁) творця ЗІП₁пх у процесі його створення. Корисність цього обміну полягає у забезпеченні взаємозв'язків та безперервності процесів власне виробництва ЗІП₁пх та паралельного прирощення СЛСол творця ЗІП₁пх:

$$КЦ_{33}ЗІП_1пх = КЦОД_1авзіп_1пх. \quad (30)$$

Відповідні витрати (ЗЦ₃₃ЗІП₁пх) включають: (1) витрати (ЗЦ) частини обмінної робочої сили творця (ΔОРСод₁тв) – ЗЦΔОРСод₁твзіп₁пх; (2) витрати (ЗЦ) тієї групи СЛСол творця, які він використовує як засоби та предмети ОД₁ (ЗПролод₁тв) – ЗЦЗПролод₁твзіп₁пх; (3) витрати (ЗЦ) відповідних матеріальних засобів та предметів ОД₁ (ЗПрмод₁) – ЗЦЗПрмод₁зіп₁пх.

$$\begin{aligned} ЗЦ_{33}ЗІП_1пх = & ЗЦΔОРСод_1твзіп_1пх + ЗЦЗПролод_1твзіп_1пх + \\ & + ЗЦЗПрмод_1зіп_1пх. \end{aligned} \quad (31)$$

Основним змістом *четвертого етапу* створення ЗІП₁пх є розподіл (РД₃), отриманого на третьому етапі ЗІП₁пх або його елементів для подальшого особистого споживання його творцем. Формовані КОпРД₃ і ПФРД₃ відповідно КЦ₄ЗІП₁пх та ЗЦ₄ЗІП₁пх *четвертого вузла* ПЛЦЗІП₁пх характеризують ціннісний аспект розподілу ЗІП₁пх або його елементів (РД₃) перед їх доставкою творцю ЗІП₁пх як суб'єкта його особистого споживання. Корисність такого розподілу полягає у якісній підготовці до такої доставки (пгд):

$$КЦ_4ЗІП_1пх = КЦРД_3пгдзіп_1пх. \quad (32)$$

Елементи ЗЦ₄ЗІП₁пх: (1) витрати (ЗЦ) частини розподільної робочої сили творця ЗІП₁пх – ЗЦΔРРСрд₃твзіп₁пх; (2) витрати (ЗЦ) групи СЛСол творця ЗІП₁пх, що застосовуються ним як засоби та предмети зазначеного розподілу – ЗЦЗПролрд₃зіп₁пх; (3) витрати (ЗЦ) необхідних матеріальних засобів та предметів РД₃ – ЗЦЗПрмрд₃зіп₁пх.

$$\begin{aligned} ЗЦ_4ЗІП_1пх = & ЗЦΔРРСрд_3твзіп_1пх + ЗЦЗПролрд_3зіп_1пх + \\ & + ЗЦЗПрмрд_3зіп_1пх. \end{aligned} \quad (33)$$

П'ятий етап створення ЗІП₁пх полягає у доставці (ОД₄) ЗІП₁пх або його елементів у ту область психіки його творця, в якій здійснюється особисте споживання ЗІП₁пх. *П'ятий вузол* ПЛЦЗІП₁пх утворюють продуковані КОпОД₄ і ПФОД₄ відповідно КЦ₅ЗІП₁пх і ЗЦ₅ЗІП₁пх, які відбивають ціннісну складову доставки ЗІП₁пх або його елементів до творця як суб'єкта особистого споживання. Якісна підготовка (пг) особистого споживання (осж) ЗІП₁пх завдяки його доставці є основним змістом КЦ₅ЗІП₁пх:

$$КЦ_5ЗІП_1пх = КЦОД_4пгосжзіп_1пх. \quad (34)$$

ЗЦ₅ЗІП₁пх включає: (1) (ЗЦ) витрати частини обмінної робочої сили творця ЗІП₁пх – ЗЦΔОРСод₄твзіп₁пх; (2) витрати (ЗЦ) особливої групи СЛСол творця, яку він використовує як засоби та предмети ОД₄, – ЗЦЗПролод₄твзіп₁пх; (3) витрати (ЗЦ) відповідних матеріальних засобів та предметів ОД₄ – ЗЦЗПролод₄твзіп₁пх.

$$\begin{aligned} ЗЦ_5ЗІП_1пх = & ЗЦΔОРСод_4твзіп_1пх + ЗЦЗПролод_4твзіп_1пх + \\ & + ЗЦЗПролод_4твзіп_1пх. \end{aligned} \quad (35)$$

Шостий, заключний етап створення ЗІП₁пх присвячений особистому споживанню (Сжд₂) самого ЗІП₁пх чи його елементів його творцем. Від-

повідно, шостий вузол ПЛЦЗІП_{1пх} включає корисність, одержувану творцем ЗІП_{1пх} в результаті його особистого споживання (КЦ₆), та необхідні для здійснення останнього витрати (ЗЦ₆). Формована КОЛСЖД₂ КЦ₆ЗІП_{1пх} для творця ЗІП_{1пх}, як його споживача, полягає у поповненні його СЛСол групою нових СЛСол – ГНСЛСолСЖД₂зіп_{1пх}, тобто

$$КЦ_6ЗІП_{1пх} = ГНСЛСолСЖД_{2зіп_{1пх}} \quad (36)$$

Продукована ПФСЖД₂ ЗЦ₆ЗІП_{1пх} складається з таких основних елементів: (1) витрати (ЗЦ) споживчої робочої сили (СЖРСоч) творця ЗІП_{1пх} на його споживання – ЗЦСЖРСолтвзіп_{1пх}; (2) витрати (ЗЦ) тієї групи СЛСол творця, які він використовує як засоби, що забезпечують споживання ЗІП_{1пх}, – ЗЦЗСжолтвзіп_{1пх}; (3) витрати матеріальних засобів, що сприяють споживанню ЗІП_{1пх}, – ЗЦЗСжмтвзіп_{1пх}:

$$ЗЦ_6ЗІП_{1пх} = ЗЦСЖРСолтвзіп_{1пх} + ЗЦЗСжолтвзіп_{1пх} + ЗЦЗСжмтвзіп_{1пх} \quad (37)$$

Як бачимо з табл. 4, повна кориснісна цінність ЗІП_{1пх} для його споживача-творця і потенційного споживача – не-творця складається з шести частин, що відповідають вузлам (субвузлам) ПЛКЦЗІП_{1пх}:

$$ПЛКЦЗІП_{1пх}: КЦ_1ЗІП_{1пх}, КЦ_2ЗІП_{1пх}, КЦ_3ЗІП_{1пх} (КЦ_{31}ЗІП_{1пх}, КЦ_{32}ВлЗІП_{1пх}, КЦ_{33}ЗІП_{1пх},) КЦ_4ЗІП_{1пх}, КЦ_5ЗІП_{1пх}, КЦ_6ЗІП_{1пх} \quad (38)$$

Таблиця 4

Повний ланцюжок цінності ЗІП_{1пх}

Номер вузла, субвузла	Кориснісна цінність (КЦ)	Затратнісна цінність (ЗЦ)
1	КЦ ₁ ЗІП _{1пх} = КЦРД _{1,2пгавлвзіп_{1пх}}	ЗЦ ₁ ЗІП _{1пх} = ЗЦΔРРСрд _{1,2твзіп_{1пх}} + ЗЦЗПролррд _{1,2зіп_{1пх}} + ЗЦЗПрмрд _{1,2зіп_{1пх}}
2	КЦ ₂ ЗІП _{1пх} = КЦОД _{2давлвзіп_{1пх}}	ЗЦ ₂ ЗІП _{1пх} = ЗЦΔОРСод _{2твзіп_{1пх}} + ЗЦЗПролод _{2зіп_{1пх}} + ЗЦЗПрмод _{2зіп_{1пх}}
3.1	КЦ ₃₁ ЗІП _{1пх} = ΔСЛС ^{оч} олспжзп + ΔСЛС ^{оч} олспжзіп _{1пх}	ЗЦ ₃₁ ВлЗІП _{1пх} = ЗЦРСтвзіп _{1пх} + ЗЦЗВолтвзіп _{1пх} + ЗЦЗВмзіп _{1пх}
3.2	КЦ ₃₂ ВлЗІП _{1пх} = ΔСЛС ^р олтвв _{7зіп_{1пх}}	ЗЦ ₃₂ ВлЗІП _{1пх} = ЗЦПРСолтвв _{7зіп_{1пх}} + ЗЦЗВолоствв _{7зіп_{1пх}} + ЗЦЗВмосв _{7зіп_{1пх}}
3.3	КЦ ₃₃ ЗІП _{1пх} = КЦОД _{1авзіп_{1пх}}	ЗЦ ₃₃ ЗІП _{1пх} = ЗЦΔОРСод _{1твзіп_{1пх}} + ЗЦЗПролод _{1твзіп_{1пх}} + ЗЦЗПрмод _{1твзіп_{1пх}}
4	КЦ ₄ ЗІП _{1пх} = КЦРД _{3пгдзіп_{1пх}}	ЗЦ ₄ ЗІП _{1пх} = ЗЦΔРРСрд _{3твзіп_{1пх}} + ЗЦЗПролррд _{3зіп_{1пх}} + ЗЦЗПрмрд _{3зіп_{1пх}}
5	КЦ ₅ ЗІП _{1пх} = КЦОД _{4пгосжзіп_{1пх}}	ЗЦ ₅ ЗІП _{1пх} = ЗЦΔОРСод _{4твзіп_{1пх}} + ЗЦЗПролод _{4твзіп_{1пх}} + ЗЦЗПролод _{4твзіп_{1пх}}
6	КЦ ₆ ЗІП _{1пх} = ГНСЛСолСЖД _{2зіп_{1пх}}	ЗЦ ₆ ЗІП _{1пх} = ЗЦСЖРСолтвзіп _{1пх} + ЗЦЗСжолтвзіп _{1пх} + ЗЦЗСжмтвзіп _{1пх}
	ПЛКЦЗІП _{1пх}	ПЛЗЦЗІП _{1пх}

Джерело: таблиця створена автором.

Подібним чином повна затратнісна цінність ЗІП_{1пх} складається з шести частин, що відповідають вузлам (субвузлам) ПЛЗЦЗІП_{1пх}:

$$ПЗЦЗІП_{1пх}: ЗЦ_1ЗІП_{1пх}, ЗЦ_2ЗІП_{1пх}, ЗЦ_3ЗІП_{1пх} (ЗЦ_{31}ЗІП_{1пх}, ЗЦ_{32}ВлЗІП_{1пх}, ЗЦ_{33}ЗІП_{1пх},) ЗЦ_4ЗІП_{1пх}, ЗЦ_5ЗІП_{1пх}, ЗЦ_6ЗІП_{1пх} \quad (39)$$

Висновки

Підбиваючи підсумок розгляду переважно *ідеальної* ділянки емпірико-абстрактної теоретичної схеми (моделі) (ЕАТСх) діяльнісної знаннево-інформаційної теорії цінності (ДЗІТЦ) та інтегрального ланцюга цінності (ІЛЦ) як *об'єданого* ланцюга: повного ланцюга цінності знанневого продукту (ПЛЦЗП) і повного ланцюга цінності первинно-похідного знаннево-інформаційного продукту (ПЛЦЗІП₁пх), – звернемо увагу на деякі обставини, котрі є очевидними неозброєному оку та у своїй *очевидній феноменальності* приховують таємний *ноуменальний* зміст. *Передусім* творець ЗП і ЗІП₁пх постає як *складна* людинорозмірна система, що самоорганізується та визначає міру і межі власної машинорозмірності. Не лише К. Маркс, а й інші великі мислителі акцентували диявольськи складний, *напружений* характер розумової праці. Представлені вище етапи створення ЗП, ЗІП₁пх та їх КЦ і ЗЦ наповнюють цю тезу цілком певним змістом. Творець ЗП і ЗІП₁пх постає мало не в гордій самоті. Зрозуміло, він є людиною *суспільною*, бо отримав усе багатство своїх олюднених сутнісних людських сил (СЛСол) у суспільстві й завдяки йому. Діяльність творця є від самого початку *суспільною*, бо є здійсненням суспільно-індивідуальних СЛСол і спрямована на суспільно-індивідуальне благо. Проте, спираючись і використовуючи привласнений ним зазначений суспільний потенціал, творець ЗП і ЗІП₁пх є головним актором більше десятка підвидів ВПД і підвидів ВСПІДпр (див. табл. 1 і 3), що утворюють складні *мережеві* взаємозв'язки, і створює не тільки ЗП та ЗІП₁пх, а й себе самого. Зазначені взаємозв'язки надають мережевий характер ПЛЦЗП, ПЛЦЗІП₁пх, отже, і переважно *ідеальній* ділянці ІЛЦ і ЕАТСх. Однак про *ланцюгово-мережеву* природу останньої можна судити лише за результатами спеціальних досліджень. Залишаються загадково-ноуменальними ті СЛСол творця, які *управляють* цими найскладнішими процесами.

По-друге, у складі ланцюжків кориснісної цінності ЗП та ЗІП₁пх очевидні вузли (субвузли) основні та допоміжні, актуальні та потенційні. Основними є субвузли 3.1, 3.2 та вузол 6, оскільки відповідні їм частини кориснісних цінностей ЗП та ЗІП₁пх покликані забезпечувати задоволення певних людських потреб як прирощення відповідних СЛСол. КЦЗП і КЦЗІП₁пх у вузлах 1, 2, 4, 5 і субвузлі 3.3 відіграють *допоміжну* роль, формуючи необхідні передумови для зазначеного прирощення СЛСол. За винятком субвузла 3.1 всі вузли та субвузли ланцюжків кориснісної цінності ЗП та ЗІП₁пх *актуалізовані* в тому сенсі, що відповідні їм частини ПЛЦЗП та ПЛЦЗІП₁пх знаходять свій адресат уже в процесі створення та споживання ЗП та ЗІП₁пх. Таким адресатом є творець ЗП та ЗІП₁пх, оскільки місцем виробництва та споживання ЗП та ЗІП₁пх є психіка творця в єдності свідомої, підсвідомої та несвідомої складових. *Потенційний*, прихований характер притаманний ВрД₁ завдяки її орієнтації на майбутнього споживача – не-творця ЗП і ЗІП₁пх. Як зазначалося, для актуалізації цієї ВрД₁ ЗП і ЗІП₁пх повинні зазнати низки перетворень, покликаних забезпечити їх доступність сторонньому від творця споживачеві.

По-третє, у ланцюгах затратнісної цінності ЗП і ЗІП₁пх основні та допоміжні вузли відповідають таким у ланцюгах кориснісної цінності ЗП і ЗІП₁пх, але, на відміну від потенційності КЦ₃₁ЗП та КЦ₃₁ЗІП₁пх, ЗЦ₃₁ЗП та ЗЦ₃₁ЗІП₁пх є актуальними. Завдяки ЗЦ₃₁ЗП та ЗЦ₃₁ЗІП₁пх, ЗП і ЗІП₁пх отримали КЦ₃₁ЗП та КЦ₃₁ЗІП₁пх, але не їхніх споживачів. У ланцюгах кориснісної цінності ЗП і ЗІП₁пх приховане те, що є очевидним в ланцюгах вартісної цінності ЗП і ЗІП₁пх, а саме: опосередкована співучасть творців матеріальних засобів і предметів виробництва, розподілу, обміну та споживання ЗП і ЗІП₁пх та їх елементів, звичайно, за провідної та головної ролі творця ЗП і ЗІП₁пх²⁴.

По-четверте, щоб уникнути надмірної деталізації у знаннєво-інформаційному ланцюзі (ЗІЛ), у його переважно ідеальну складову включено *єдиний* похідний ЗІП₁, тобто ЗІП₁пх лише в *одній* формі, наприклад, у формі повідомлення. Звичайно, творець ЗІП₁пх може не обмежуватись останньою, а представити ЗІП₁пх в *інших формах*, наприклад, щоб підкреслити певні аспекти його змісту. У цьому випадку доцільним є *спеціальний* аналіз етапів створення та відповідних вузлів цінності ЗІП₁пх у новій формі, а також пов'язані з цим зміни в повній кориснісній та затратнісній цінності ЗІП₁пх.

У відомому сенсі це слушно і відносно первинно-похідного інформаційного продукту (ІП₁пх). Про що йдеться? Концентрація уваги на вивченні ЗП і ЗІП₁пх зовсім не виключає можливість і необхідність *спеціального вивчення* ІП₁пх. Оскільки ж таке не є метою статті, обмежимося зауваженням, безпосередньо наступним з викладеного вище. Очевидно, етапи створення і вузли цінності ІП₁пх подібні таким ЗІП₁пх. Подібні, але не ідентичні. Змістовна специфіка етапів створення і вузлів цінності і КЦІП₁пх, і ЗЦІП₁пх визначається передусім тим, що, на відміну від ЗІП₁пх, ІП₁пх не категоризований, тобто не інтегрує в себе знаннєво-понятійний продукт (ЗПП). Отже, в ноуменальному відношенні повна кориснісна цінність первинно-похідного інформаційного продукту (ПКЦІП₁пх) поступається повній кориснісній цінності первинно-похідного знаннєво-інформаційного продукту (ПКЦЗІП₁пх), хоча феноменально вона може здаватися не лише рівною, але й такою, що перевершує останню. Так само повна затратнісна цінність ІП₁пх (ПЗЦІП₁пх) не настільки значна, як повна затратнісна цінність ЗІП₁пх (ПЗЦЗІП₁пх). Зрозуміло, конкретизація відмінностей ПКЦІП₁пх і ПКЦЗІП₁пх, ПЗЦІП₁пх і ПЗЦЗІП₁пх можлива лише за результатами спеціальних досліджень. Але, повторимося, сам факт вказаних відмінностей на переважно *ідеальній* ділянці (складовій) знаннєво-інформаційного ланцюга (ЗІЛ) несе ризик різного роду девіантностей на її переважно *матеріальній* ділянці (складовій), наприклад, віднесенням ЗЦЗІП до КЦІП, а не до КЦЗІП.

²⁴ На мою думку, *загальноекономічне значення* має відоме положення К. Маркса про те, що абстрактна суспільно-необхідна праця створює нову вартість певної величини, але та сама праця, виконана в певній конкретній формі, переносить вартість засобів виробництва на продукт. У нашому випадку своєю знову створеною цінністю ЗП зобов'язаний ПФВПД, а цінністю перенесеною – КОлВПД і КОлВПД: КОлВПД відповідає за перенесення на ЗП затратнісної цінності матеріальних засобів і предметів, а КОлВПД – затратнісної цінності СЛСол творця, що використовуються як засоби і предмети створення ЗП. Це справедливо стосовно власне виробництва ЗІП₁пх і ВСпПДпр.

По-п'яте, в процесі вивчення етапів створення ЗП і ЗІП₁пх, їх повних ланцюжків цінності стала очевидною недостатність матеріалів для розкриття тасмниці *відшкодування витрат* на створення ЗП і ЗІП₁пх. Допустиме лише припущення, що частина витрат СЛСол творця як робочої сили і засобів і предметів ВПД і ВСПІДпр може бути відшкодована в результаті споживання ЗП і ЗІП₁пх. Зокрема, йдеться про такі нехарактерні для вивчення вартості матеріального продукту олюднені СЛС, як моральне задоволення, отримання переконаності в правильності висунутих раніше гіпотез й працездатності відповідних ним СЛСол і тому подібне. Звичайно, таким чином може бути відшкодована частина психічних, але не фізіологічних витрат. *Нарешті*, вже зроблений перший крок у вивченні знаннево-інформаційного ланцюга (ЗІЛ) виявляє тасмницю порівняння (1) КЦ і ЗЦ, (2) ЗЦ ідеальних (олюднених) СЛС і матеріальних засобів виробництва як опредметнених СЛС.

У наступній статті сподіваємося звернутись до *матеріальної* складової ЕАТСх ДЗІТЦ й ланцюгів цінності відповідних матеріалізованих ЗІП.

Література

1. Артемова, Т.И. (2006). *Стоимость и цена: логико-исторический процесс формообразования*. Киев: Основа.
2. Гриценко, А.А. (2005). *Развитие форм обмена, стоимости и денег*. Киев: Основа.
3. Гриценко, А.А. (2015). *Институциональная политическая экономия: предмет, методология, содержание*. Saarbrücken: LAMBERT Academic Publishing.
4. Маркс, К. (1933). *Капитал. Критика политической экономии*. Харьков: Пролетар.
5. Тарасевич, В. (2022). Про загальну і спеціальні теорії цінності. *Економіка України*. 65(12(733)), 13-33. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.12.013>
6. Тарасевич В.М. (2023). *Знаннево-інформаційні ноумени і феномени в економіці: теоретичний вимір*. Дніпро: ПБП "Економіка".
7. Тарасевич, В. (2024). Діяльнісна знаннево-інформаційна теорія цінності: концептуальна і чуттєво-емоційна теоретичні моделі. *Економіка України*. 67(2(747)), 32-46. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.02.032>
8. Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge, MA: Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674369542>
9. Sraffa, P. (1960). *Production of Commodities by Means of Commodities: Prelude to a Critique of Economic Theory*. Cambridge: Cambridge University press.

References

1. Artomova, T.I. (2006). *Cost and price: the logical-historical process of form formation*. Kyiv: Osnova [in Russian].
2. Grytsenko, A.A. (2005). *Development of forms of exchange, value and money*. Kyiv: Osnova [in Russian].
3. Grytsenko, A.A. (2015). *Institutional political economy: subject, methodology, content*. Saarbrücken: LAMBERT Academic Publishing [in Russian].
4. Tarasevich, V.M. (2023). *Knowledge and Information Noumena and Phenomena in Economics: Theoretical Dimension*. Dnipro: PBP "Economics" [in Ukrainian].
5. Marx, K. (1933). *Kapital. Criticism of political economy*. Charkiv. Proletar [in Ukrainian].
6. Tarasevych, V. (2022). On general and special theories of value. *Economy of Ukraine*, 65(12(733)), 13–33. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.12.013> [in Ukrainian]
7. Tarasevych, V. (2024). Activity-based knowledge-information theory of value: conceptual and sensorial-emotional theoretical models. *Economy of Ukraine*, 67(2(747)), 32–46. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.02.032> [in Ukrainian]
8. Piketty, T. (2014). *Capital in the twenty-first century*. Cambridge, MA: Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674369542>
9. Sraffa, P. (1960). *Production of commodities by means of commodities: Prelude to a critique of economic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Надходження до редакції / Received – 8 жовтня 2025 року / October 8, 2025

Прорецензовано / Reviewed – 21 жовтня 2025 року / October 21, 2025

Підписано до друку / Signed to print – 27 жовтня 2025 року / October 27, 2025